

บทความวิเคราะห์สถานการณ์ยุทธศาสตร์และความมั่นคงของประเทศ (ฉบับพิเศษ)

นางสาว จิตติมา เลาว์ และ นางสาว สุธาสินี ยีโกบ
(นักศึกษานิเทศศาสตร์ สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชารัฐศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ)

ปัญหาผู้อพยพและผู้ลี้ภัย : ความท้าทายต่อความมั่นคงไทย

ผู้อพยพ (migrant) และผู้ลี้ภัย (refugee) คือกลุ่มบุคคลที่ย้ายถิ่นฐาน ผู้อพยพคือกลุ่มบุคคลที่ย้ายฐานมาเพื่อแสวงหาชีวิตที่ดีขึ้น ผู้ลี้ภัยคือกลุ่มบุคคลที่ถูกสภาพแวดล้อมบังคับให้ย้ายถิ่นฐานเพื่อเอาชีวิตรอด สาเหตุที่ทำให้ผู้อพยพและผู้ลี้ภัยเข้าสู่ประเทศไทยมีทั้งสาเหตุด้านเศรษฐกิจรวมถึงสาเหตุจากสงครามและความรุนแรง ปัญหาผู้อพยพและผู้ลี้ภัยเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อหลายประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม และในปัจจุบันสถานการณ์ความรุนแรงบริเวณชายแดนไทย - กัมพูชา ทำให้มีการเรียกแรงงานชาวกัมพูชากลับ สะท้อนให้เห็นว่ามีชาวกัมพูชาจำนวนมากเข้ามาทำงานในประเทศไทยทั้งในระบบและนอกระบบ ส่งผลให้ไทยต้องตระหนักถึงการแก้ไขปัญหาของผู้อพยพอย่างจริงจัง เพราะปัญหาของผู้อพยพคือความท้าทายต่อความมั่นคงไทย

สาเหตุของการอพยพและการลี้ภัย

ประเทศไทยเปรียบเสมือนดินแดนแห่งความหวังที่รองรับคลื่นผู้อพยพมาอย่างยาวนาน โดยมีรากฐานมาจาก ความขัดแย้งและสงคราม ในประเทศเพื่อนบ้าน นับตั้งแต่ยุคสงครามอินโดจีนในศตวรรษที่ 19 ที่ชาวกัมพูชา ลาว และเวียดนามหลั่งไหลเข้ามาหาที่พักพิง มาจนถึงปัจจุบันที่สถานการณ์ความไม่สงบยังคงผลักดันผู้คนให้ข้ามพรมแดนเข้ามาอย่างต่อเนื่อง หลังเหตุการณ์รัฐประหารในเมียนมาปี 2564 ได้มีผู้หนีภัยความไม่สงบเข้ามาหลายแสนคน ขณะที่สงครามในพื้นที่ห่างไกลอย่างรัสเซีย-ยูเครน และอิสราเอล-ปาเลสไตน์ ก็ได้ส่งผลให้ชาวรัสเซียและอิสราเอลเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยเพิ่มขึ้นเช่นกัน

นอกเหนือจากสงครามระหว่างรัฐแล้ว ความรุนแรงระหว่างชาติพันธุ์ และการกดขี่ชนกลุ่มน้อยก็เป็นอีกหนึ่งแรงผลักดันสำคัญที่นำผู้คนมาสู่แผ่นดินไทย ผู้ลี้ภัยจำนวนมากต้องหนีตายจากการถูกคุกคามเพียงเพราะความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม ตัวอย่างที่ชัดเจนคือชะตากรรมของชาวโรฮิงญาในเมียนมาและชาวอุยกูร์ในจีน ซึ่งทั้งสองกลุ่มเป็นชาวมุสลิมที่ต้องเผชิญกับการใช้ความรุนแรง การคุมขัง และความพยายามทำลายอัตลักษณ์ จนทำให้การลี้ภัยมายังประเทศไทยกลายเป็นทางรอดเพียงไม่กี่ทางที่เหลืออยู่

ในอีกมิติหนึ่ง ปัจจัยด้าน เศรษฐกิจและการขาดแคลนแรงงาน ของไทยเองก็เป็นแม่เหล็กดึงดูดให้เกิดการอพยพเข้ามาเช่นกัน ด้วยค่าแรงขั้นต่ำที่สูงที่สุดในกลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขง (GMS) อยู่ที่ 330-370 บาทต่อวัน ในขณะที่ประเทศเพื่อนบ้านมีค่าแรงเฉลี่ยเพียง 100-250 บาทต่อวัน ผู้อพยพจำนวนมากจึงมองเห็นโอกาสในการสร้างชีวิตใหม่ที่ดีกว่า พวกเขากลายเป็นกำลังสำคัญที่เข้ามาทดแทนแรงงานที่ขาดแคลน โดยเฉพาะในงานประเภท 3D ที่มีความยากลำบากและอันตราย ซึ่งเป็นที่ต้องการน้อยในหมู่คนไทย ผู้อพยพเหล่านี้จึงไม่ได้เป็นเพียงผู้แสวงหาที่พึ่งพิงแต่ยังเป็นฟันเฟืองชิ้นสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศให้เดินหน้าต่อไป

สถิติการอพยพเข้ามาในประเทศไทย

ประเทศไทยยังคงเป็นจุดหมายปลายทางสำคัญสำหรับผู้หลบหนีจากความขัดแย้งทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก โดยกลุ่มผู้ลี้ภัยและผู้อพยพที่ใหญ่ที่สุดมาจากเมียนมา จากข้อมูลล่าสุดในเดือนสิงหาคม 2567 พบว่ามีผู้ลี้ภัยชาวเมียนมาราว 81,000 คนอาศัยอยู่ในค่ายพักพิงตามแนวชายแดน และแรงงานชาวเมียนมายังคงมีสัดส่วนสูงถึง 68% ของแรงงานต่างชาติที่ขึ้นทะเบียนทั้งหมดในประเทศ

นอกจากนี้ ไทยยังคงเป็นที่พึ่งพิงของผู้คนจากประเทศเพื่อนบ้านอย่างต่อเนื่องทั้งชาวกัมพูชาและลาวที่เข้ามาทำงาน

รวมทั้งชาวอุยกูร์ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์มุสลิมจากประเทศจีนที่เริ่มอพยพเข้ามาตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2550 แม้ว่าบางส่วนจะเผชิญกับการถูกผลักดันกลับประเทศเมื่อต้นปี พ.ศ. 2568 ก็ตาม

ขณะเดียวกัน สถานการณ์ความขัดแย้งในเวทีโลกก็ได้ส่งผลให้มีความขัดแย้งทางเชื้อชาติเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ นับตั้งแต่สงครามรัสเซีย-ยูเครนในปี พ.ศ. 2565 ทำให้ชาวรัสเซียจำนวนมากเลือกใช้ไทยเป็นที่พำนักระยะยาวในเมืองท่องเที่ยว เช่นเดียวกับความขัดแย้งระหว่างอิสราเอล-ปาเลสไตน์ในปี พ.ศ. 2566 ที่ส่งผลให้มีชาวอิสราเอลเดินทางเข้าประเทศกว่า 280,000 คน นอกเหนือจากกลุ่มเหล่านี้ ยังมีผู้ลี้ภัยในเขตเมืองอีกประมาณ 5,500 คนจากกว่า 40 สัญชาติที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ และจังหวัดอื่นๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงภาพความซับซ้อนของสถานการณ์ผู้ลี้ภัยในประเทศไทยปัจจุบัน

ผลกระทบต่อประเทศไทย

1.ด้านเศรษฐกิจ การเข้ามาของผู้อพยพและผู้ลี้ภัยทั้งถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย เพิ่มการแข่งขันในตลาดแรงงาน โดยเฉพาะงานที่ใช้ทักษะไม่สูง แรงงานเหล่านี้มักได้รับค่าจ้างต่ำกว่ามาตรฐาน ทำให้นายจ้างบางรายหันมาจ้างเพื่อลดต้นทุน ซึ่งส่งผลกระทบต่อโอกาสจ้างงานและกดดันค่าแรงของคนไทย

2.ด้านสังคม มีผลกระทบต่อด้านสังคมหลายมิติ **ด้านการจัดการสาธารณสุขและการศึกษา** รัฐบาลต้องจัดสรรงบประมาณจำนวนมากเพื่อดูแลด้านสาธารณสุขและการศึกษาให้กับผู้อพยพและผู้ลี้ภัย และในพื้นที่ที่มีประชากรหนาแน่นอาจเพิ่มความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรค **ด้านอาชญากรรม** ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ การลักลอบซื้อขายยาเสพติด การลักลอบค้ามนุษย์ ต่างชาติที่อพยพเข้ามาประกอบธุรกิจผิดกฎหมายก่อเหตุรุนแรง ทำให้เกิดความกังวลต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน นอกจากนี้ ยังส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของประเทศที่อาจถูกมองว่าเป็นแหล่งพักพิงของอาชญากร **การขัดแย้งทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์** ความแตกต่างด้านเชื้อชาติ ภาษา และวัฒนธรรมของผู้ที่อพยพเข้ามา อาจนำไปสู่ความขัดแย้ง รวมถึงอคติระหว่างคนไทยกับกลุ่มผู้อพยพ ซึ่งหากไม่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม อาจบานปลายกลายเป็นความรุนแรงได้

ข้อเสนอแนะ

* **เสริมสร้างความมั่นคงบริเวณแนวชายแดน บังคับใช้กฎหมายอย่างเด็ดขาดและครอบคลุม:** เพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและควบคุมการเดินทางเข้าประเทศอย่างผิดกฎหมาย เพื่อรักษาอธิปไตยและความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ บังคับใช้อย่างเข้มงวด เพื่อปราบปรามขบวนการค้ามนุษย์และอาชญากรรมข้ามชาติที่ฉวยโอกาสจากสถานการณ์การเปิดรับผู้อพยพและผู้ลี้ภัย

* **ยกระดับการตรวจสอบและขึ้นทะเบียนผู้ลี้ภัย ส่งเสริมการจ้างงานอย่างถูกกฎหมาย:** ดำเนินการตรวจสอบและขึ้นทะเบียนผู้ลี้ภัยอย่างเข้มงวดและเป็นระบบ เพื่อป้องกันการแฝงตัวของอาชญากรข้ามชาติ และในขณะเดียวกันก็เพื่อให้มั่นใจว่าผู้ลี้ภัยและผู้อพยพจะได้รับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามที่ควรได้รับ ส่งเสริมการจ้างงานที่ถูกกฎหมาย ลดปัญหาการเป็นแรงงานผิดกฎหมายที่ส่งผลกระทบต่อตลาดแรงงานไทย การจัดการที่ดีจะช่วยให้แรงงานเหล่านี้เข้าสู่ระบบภาษีได้

* **บริหารจัดการพื้นที่พักพิงอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความเข้าใจและความร่วมมือ:** พัฒนาและบริหารจัดการพื้นที่พักพิงสำหรับผู้อพยพและผู้ลี้ภัยให้เป็นไปตามมาตรฐาน ไม่แออัด เพื่อสุขอนามัยที่ดีและป้องกันการแพร่ระบาดของโรค สร้างความเข้าใจระหว่างประชาชนกับผู้อพยพและผู้ลี้ภัย ลดความอคติ และส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

บทสรุป

ประเด็นผู้อพยพและผู้ลี้ภัยได้กลายเป็นหนึ่งในความท้าทายที่ซับซ้อนและส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศไทยอย่างลึกซึ้ง โดยมีสาเหตุมาจากทั้งสงครามและความขัดแย้งในประเทศเพื่อนบ้าน ความรุนแรงทางชาติพันธุ์ที่ผลักดันให้ผู้คนต้องหนีตาย ไปจนถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ดึงดูดแรงงานให้เดินทางเข้ามาแสวงหาโอกาสดีกว่า

ในด้านหนึ่ง ผู้อพยพเหล่านี้ได้เข้ามาเป็นฟันเฟืองสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะการทำงานในภาคส่วนที่คนไทยไม่ต้องการทำ ทว่าในอีกด้านหนึ่ง การหลั่งไหลเข้ามาของผู้คนจำนวนมากก็ได้สร้างแรงกดดันต่อระบบสาธารณสุขและการศึกษา ทั้งยังอาจนำไปสู่ปัญหาอาชญากรรมและความขัดแย้งในระดับชุมชนหากขาดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

ดังนั้น การจะรับมือกับสถานการณ์ที่ละเอียดอ่อนนี้จึงจำเป็นต้องอาศัยนโยบายที่ชัดเจนและครอบคลุม ตั้งแต่การควบคุมดูแลแนวชายแดนให้รัดกุม การจัดทำระบบตรวจสอบและขึ้นทะเบียนแรงงานและผู้ลี้ภัยอย่างเป็นระบบ การบริหารจัดการพื้นที่พักพิงชั่วคราวตามหลักมนุษยธรรม ไปจนถึงการส่งเสริมความเข้าใจอันดีในสังคม ซึ่งหัวใจสำคัญของแนวทางทั้งหมดนี้คือการสร้างสมดุลระหว่างการปกป้องอธิปไตยและความมั่นคงของชาติ กับการเคารพในหลักสิทธิมนุษยชน เพื่อให้ประเทศไทยสามารถก้าวผ่านความท้าทายนี้ไปได้อย่างยั่งยืน

อ้างอิง

- กระทรวงแรงงาน. (2567, 15 มีนาคม). ก.แรงงาน ย้ำ ผู้อพยพสำคัญ ช่วยทดแทนการขาดแคลนแรงงาน. กระทรวงแรงงาน. <https://www.mol.go.th/news/ก-แรงงาน-ย้ำ-ผู้อพยพสำคัญ-ช่วย-ทดแทนการขาดแคลนแรงงาน>
- ฐานเศรษฐกิจ. (2567, 14 พฤษภาคม). สงครามอิสราเอล-ฮามาส-ปาเลสไตน์ ปะทุเดือดอีกครั้ง WHO ห่วงโรงพยาบาลในกาซา. ฐานเศรษฐกิจ. <https://www.thansettakij.com/world/595888>
- นถาวรณ ช้องเกี้ยว พันธุ์. (ม.ป.ป.). สถานะและสิทธิของผู้ลี้ภัยใต้กฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายไทย [เอกสาร PDF]. วุฒิสภา. https://www.senate.go.th/assets/portals/93/fileups/272/files/Sub_Jun/11all/all14.pdf
- Thai PBS News. (2567, 27 พฤษภาคม). สงครามในยูเครน: ทำไมคนรัสเซียจำนวนมากเลือกมาพำนักระยะยาวที่ "ภูเก็ต". Thai PBS News. <https://www.thaipbs.or.th/news/content/2490>
- Thai PBS News. (2568, 12 กุมภาพันธ์). รัฐบาลไทยผลักดัน "ชาวอุยกูร์" กลับจีน ท่ามกลางเสียงคัดค้าน. Thai PBS News. <https://www.thaipbs.or.th/news/content/349389>
- ThaiPublica. (2558, 13 กรกฎาคม). วิกิตูยูกูร์ในประเทศไทย. ThaiPublica. <https://www.thaipublica.org/2015/07/uyghur-crisis-in-thailand/>
- MGR Online. (2567, 23 เมษายน). "บักทิน" รับดูแล "ทหารเมียนมา" หนีภัยสู้รบเข้าไทยตามหลักมนุษยธรรม ยังไม่กระทบความมั่นคงชายแดน. MGR Online. <https://mgronline.com/local/detail/9670000037859>
- UNHCR Thailand. (ม.ป.ป.). ผู้ลี้ภัยคือใคร. UNHCR ประเทศไทย. <https://www.unhcr.org/th/refugees>